



**Troms Bonde-
og Småbrukarlag**
Årbok 2023

5 RÅD FOR GOD BONDEHELSE

Ta et morgenmøte med deg selv
Jobb med å strukturere hverdagen.

Plei det sosiale nettverket ditt
...også når du ikke trenger det.

Prioriter deg selv
Få nok søvn og spis sunt og regelmessig

Ta pauser
Det er lov å holde hviledagen hellig.

Skaff deg kunnskap
Det er lov å spørre om råd og tips.

Innhold

Innhold.....	3
Lederen har ordet.....	4
Lokallagsrunden.....	6
Registrering av fredet rovvilt.....	8
Innspill til stortingsmeldinger om klima og naturmangfold.	10
Innspill til jordbruksforhandlingene 2024.....	14
Årsmelding 2023.....	22
1. Tillitsvalgte.....	22
2. Andre valgte/oppnevnte ombud.....	23
3. Medlemstall.....	24
4. Lagets virksomhet.....	24
5. Ekstern representasjon.....	30
TBS i media.....	33
Lokallag pr februar 2024	39



Troms Bonde- og Småbrukarlag

Telefon 932 44 599
E-post troms@smabrukarlaget.no
Nettside www.smabrukarlaget.no/troms
Facebook www.facebook.com/TromsBS

Forsidefoto: Maren Sandvoll

Lederen har ordet

Året som har passert har vært et helt spesielt år.

Bondeopprørerne har fått mye kreditt, og de har greid å sette dagsorden på at også bonden må ha en inntekt basert på gjennomsnittet i Norge. Ordet kapitalavkastning har festet seg, men i det bildet ligger også mange fallgruver. Dette har jeg som tillitsvalgt benyttet anledningen til å sette søkelyset på. Det må ikke ensidig fokuseres på kapitalavkastning dersom den skader vår landsdel. Det kan den gjøre om ikke verdiskapning og beredskap ute i distriktene får en tallverdi.



Etter at Sandra Borch trådte inn som landbruks- og matminister har hennes slagord vært å ta 2/3 av inntekta fra markedet. Slik har også flere av de sentrale tillitsvalgte nikked til. En slik dreining av hvordan jordbruket skal øke inntektene er ikke helt uproblematisk, for vår landsdel som stort sett produserer rødt kjøtt og melk og som er den mest kostnadskrevenende produksjonen. En slik dreining av forholdet pris / budsjettmidler vil også være en svekkelse av dagens tollvern. Når vår landsdel ligger lengst unna de store markedene og i tillegg har helt andre klimatiske forhold å drive under, da risikerer vi å ytterlig tape i forhold til resten av landet.

Arbeidet med å få sentrale styresmakter og sentral ledelse i vårt faglag til å forstå utfordringene er en uavbrutt oppgave. Dette arbeidet fikk drahjelp da vår leder Tor Jacob Solberg var på rundreise i Troms og Finnmark, en reise som ble avrundet med vår egen totalberedskapskonferanse på Bardufoss. Dette målretta arbeidet med å sette Troms på kartet har blant annet resultert i et møte på Stortinget med statsråd Geir Pollestad, med agenda Tromsjordbruket.

Som leder er jeg helt overbevist om at det ikke lar seg gjøre å løfte Tromslandbruket opp på høyde med resten av landet innenfor

jordbruksavtalen. Derfor arbeider vi målrettet videre med å få på plass et beredskapstilskudd utenfor jordbruksavtalen.

Året som er gått har vært positivt på mange områder: Det har kommet nye medlemmer og vi har fått liv i sovende lokallag, slikt lover godt i årene som kommer.

Jeg ser med uro på trenden av bruk som legges ned, og for første gang på veldig mange år er også volumproduksjonen på vikende front. I det bildet finner jeg likevel stor motivasjon for å arbeide videre og vise Norge at Troms er et fylke som snur trenden og øker sin matproduksjon. I et beredskapsperspektiv er det helt nødvendig å produsere den maten vi trenger i egen landsdel, og mitt mål er å få på plass ekstra midler for å øke matproduksjonen i nord. Troms Bonde- og Småbrukarlag er den beste organisasjonen som setter matproduksjonen i hele landet som et absolutt krav, uten landbruk over hele landet har vi ikke matberedskap i en krisesituasjon.

Det kreves mye arbeid fra alle medlemmer i TBS til å lobbyere overfor politikerne, slik at jamstilling blir satt på dagsorden. Vinden blåser vår vei og regjeringa har lovet å komme med et rett tallgrunnlag før forhandlingene starter i 2024. Sett i et større perspektiv så er året som kommer et veiskille om vi skal ha norsk matproduksjon eller ikke.

Som leder av et sterkt fylkeslag som ofte setter dagsorden i egen organisasjon er jeg faktisk optimist og tror tettinga av inntektsgapet kommer under kommende jordbruksforhandlinger. Jeg ser muligheter for Tromslandbruket, og jeg ber alle tillitsvalgte om å se positivt på fremtiden og spre positive tanker slik at vi fortsatt har et godt landbruk i Troms.

*Frank Valø,
fylkesleder*

Lokallagsrunden: Balsfjord BS

Høstmarked

Vi har i 2023 for første gang arrangert høstmarked. Medlemmer fikk gratis stand for å selge sine produkter, mot å gi en premie til loddsalget. Siden det ikke var så mange fra lokallaget som stilte, åpnet vi for medlemmer fra andre lokallag.

Vi hadde kafe- og loddsalg til inntjening for laget. Som gjester hadde vi 10. klasse fra Laksvatn som hadde lykkehjul for barna (inntjening til klassetur) og 4H-Troms med infostand som også tok regi over tegnekonkurransen.

Vi ønsket å synliggjøre landbruket i kommunen og samtidig gi produsentene anledning til å ha litt inntjening. Alle gårdsprodukter både mat, skinn og kunsthåndverk var velkommen. Det var et vellykket arrangement, som vi ønsker å videreføre. For 2024 har vi allerede planlagt høstmarked lørdag 19. oktober.



Julemiddag og medlemsmøte

Lørdag 15. desember hadde vi invitert til vår tradisjonelle julemiddag. Det var 21 personer (medlemmer med familie) som samlet seg på Vollan Gjestestue til god mat og sosialt samvær. I forkant arrangerte vi medlemsmøte, der vi fikk gode innspill for aktiviteter i 2024.



Knowledge grows



Yara International ASA

Yaras misjon er både enkel og svært ambisiøs: Sørge for mat til verdens befolkning og verne om jordkloden på en ansvarlig måte.

Løsningene for plantenæring og tilbudene våre innen presisjonslandbruk gjør det mulig for bønder å øke avlingene og forbedre produktkvaliteten samtidig som de reduserer miljøbelastningen.

Miljø- og industriløsningene våre forbedrer luftkvaliteten og reduserer utslipp. Vi har en global tilstedeværelse med ca 17 500 ansatte og virksomhet i over 60 land.

Yara Norge

selger mineralgjødsel som er spesielt tilpasset norsk jordsmonn, klima og vekster. I tillegg leverer vi industrielle produkter og løsninger.

For mer informasjon, se vår hjemmeside www.yara.no



Registrering av fredet rovvilt

Nettjenesten **Skandobs** er utviklet i samarbeid mellom Rovdata og det svenske Naturvårdsverket. Her kan alle rapportere observasjoner av **bjørn, jerv, gaupe og ulv**, og slik bidra til å øke kunnskapen om rovdyras utbredelse. Tjenesten finnes både som nettside (Skandobs.no) og som gratis app for telefon.

Observasjoner av andre arter skal ikke legges inn i Skandobs, men kan rapporteres på Artsobservasjoner.no.

Når du rapporterer en observasjon, kan du velge om den bare skal være synlig for Statens Naturoppsyn og den svenske länsstyrelsen, som er ansvarlige for overvåkninga, eller om den skal være synlig for alle. Hvis observasjonen din er «spesielt interessant» blir SNO-personell varslet direkte gjennom systemet. SNO må besøke funnstedet (med mindre observasjonen er dokumentert med bilder) og bekrefte opplysningene for at en innrapportering skal tas med i det endelige overvåkningsresultatet.

Spesielt interessante observasjoner:

- Ferske rapporter, der det fortsatt er mulig å finne spor og kvalitetssikre observasjonene
- Jerv: Vinterobservasjon av to eller flere dyr sammen
- Gaupe: Vinterobservasjon av to eller flere dyr sammen
- Bjørn: Funn av bjørneskit eller hår (mer info hos Rovdata.no)
- Ulv: Varierer med tidligere observasjoner, beiteområde, mm

Alle kvalitetssikrede observasjoner finnes på Rovbase.no.



Bestandsstatus for de fire store rovdyrene og kongeørn i Norge



Goupe



Ulv



Jerv



Brunbjørn



Kongeørn

Siste status:

71,5
familiegrupper

6
kull

64
kull

9,5
kull

914-1145
hekkende par

Antall dyr:

351-491
estimert fra antall
familiegrupper

89-92
hvorav 43-44 kun
i Norge

366-403
estimert
fra DNA

175
minimumstall
fra DNA

Ikke estimert

Nasjonale bestandsmål:

65
årlige
familiegrupper

4-6
årlige kull i Norge og
grenserovir. Hvorav
minst 3 helnorske.

39
årlige
jervekull

13
årlige
bjørnekull

850-1200
hekkende
par

Overvåkes årlig nasjonalt:

ja

ja

ja

ja

nei

Overvåkingsmetoder:

Sporing av
familiegrupper
på snø

Sporing av
individer på snø.
Innsamling av
ekskrementer,
hår og urin

Sjekk av kjente
og nye ynglelokaliteter.
Innsamling av
ekskrementer,
hår og urin

Innsamling av
ekskrementer og
hår

Årlig sjekk av 180
kongeørnterritorier.
Nasjonal
bestandsestimering
hvert 5. år

Innsamling av DNA:

nei

ja

ja

ja

ja

DNA samles kun i 2 av
12 intensivområder



Alle kan bidra i overvåkingen av de store rovdyrene ved å melde fra om observasjoner i Skandobs på app eller internett (www.skandobs.no) eller direkte til en lokal rowiltkontakt i Statens naturoppsyn (SNO). Les mer på www.rovdata.no

Produsert:
20.12.2023



Klima- og miljødepartementet
postmottak@kld.dep.no

23/5569 innspill til natur- og klimameldinger

Troms Bonde- og Småbrukarlag takker for muligheten til å gi innspill til meldingene. Vi vil spesielt framheve følgende punkter:

Rammer og hensyn

Klima kan ikke sees på isolert. Flere tiltak kan, selv om de gir gode klimatall, være lite bærekraftige. Klimamålinger må sees i sammenheng med samfunnsmessig bærekraft. Eksempelvis vil melkeproduksjon på høgtytende kyr som får en stor andel importert kraftfôr gi lavere klimagassutslipp enn melkeproduksjon på kyr som får mindre kraftfôr og som beiter i inn- og utmark. All matproduksjon fører til utslipp av klimagasser, men vi trenger mat, og vi trenger den beredskapen det gir å produsere mat til egen befolkning. Matproduksjon på lokale ressurser er derfor mer bærekraftig enn det som baseres på import.

Når man beregner klimaeffekten av ulike produksjoner, prosesser og valg, må man ta med hele regnestykket. I jordbrukssammenheng beregnes klimagassutslipp fra produksjonen, mens man ser bort fra albedoeffekt og CO₂-binding i dyrkamark, utmarksbeiter og skog. Akkurat som bedriftene våre skatter av netto fortjeneste, og ikke av brutto omsetning, må jordbrukets bidrag til klimaregnskapet inkludere både utslipp og binding av klimagasser.

Klimameldinga bør også ta for seg samfunnets prioriteringer av ulike varer og tjenester. Hvordan vektet netto utslipp fra matproduksjon i forhold til netto utslipp fra feriereiser? Hvilke faktorer er vi mest avhengige av for å sikre egen befolkning en trygg hverdag? Kan vi skille mellom grunnleggende behov og luksusbehov, og gi dem ulike akseptgrenser for klimapåvirkning?

Arealbruk og klima-/naturmål

Bare 3% av arealet vårt er egnet til matproduksjon, mesteparten av dette er kun egnet til å dyrke gras til drøvtyggere. Nedbygging av dyrkbar jord vil på sikt redusere egen matproduksjon, men det vil også ha direkte påvirkning på klima. Dyrkamark ligger åpen og danner lyse flater som

reflekterer varme fra sola. På samme måte bidrar aktiv skogsdrift og beitebruk til åpent terreng og ytterligere varmerefleksjon. Driveplikt på utmark bør utredes, med mål om å sikre at arealer som er egnet til beiting og/eller skogsdrift i størst mulig grad blir benyttet til dette. Beiting bidrar også til artsmangfold av både planter og insekter. Nesten 1/3 av de truede artene i norsk natur lever i naturbeitemark og annet kulturlandskap. Når beitebruken avtar, utgjør det en forsterket trussel mot disse artene.

Om vi får økt utmarksbeitinga igjen, vil det ha mange fordeler for både klima og natur. Utfordringa ligger imidlertid i rammevilkårene for beitebruken. Én ting er driftsøkonomien i landbruket, et annet aspekt er øvrig bruk av utmarka. Både rovviltpolitikken, hytteutbyggingen og utmarksturismen påvirker mulighetene for aktiv utmarksbeiting. Dette er problemstillinger som må sees i sammenheng med naturavtalens mål om bærekraftig naturforvaltning.

Kunnskap og virkemidler

De kommunale landbrukskontorene i vår region er underbemannet, og arbeidsoppgavene er i all vesentlighet redusert til søknadsbehandling og kontrollvirksomhet. Det er behov for mer ressurser slik at kommunene igjen kan ivareta veiledningsrollen overfor jord- og skogbruket. Økt kompetanse på disse fagfeltene samt økt fokus på sammenhenger mellom natur og samfunnsfunksjoner, både administrativt og politisk, vil være av betydning.

For næringslivet vil det være avgjørende at ønsket adferd lønner seg. Om utmarka skal benyttes til beiting, skogsdrift og annen næring, må det svare seg økonomisk. Øvrige driftsvilkår er selvfølgelig også av betydning, men det kan ikke forventes av hverken store eller små bedrifter at de skal betale for å holde kulturlandskapet åpent.

Beskytte og bevare

Beitebruk gir god beskyttelse og bevaring av naturområder. Det benyttes allerede innleide beitedyr til skjøtsel av kulturmark og kulturminner mange steder i landet. Aktiv beitebruk i kunne hindre gjengroing også av andre naturtyper.

Beiting har også en annen vernefunksjon. Når det er tilstrekkelig med beitedyr i marka, oppfattes området som å «være i drift». Hyttebygging og annen omdisponering av arealene er ikke like lett å gjennomføre der det allerede er fullt av husdyr på beite.

2050-utvalgets hovedanbefalinger

Klimameldingen bør spesielt følge opp følgende anbefalinger

- All økonomisk aktivitet må skje innenfor planetens tålegrenser og økonomien må bli mer sirkulær
- Nedbygging av naturlige arealer begrenses vesentlig og at det legges tydeligere og mer bindende nasjonale rammer for bruken av arealer
- Det alltid vurderes om andre virkemidler som offentlige anskaffelser og pedagogiske virkemidler kan være effektive.
- Den samiske befolkningen involveres bedre i offentlige beslutninger om klimapolitikk
- Det etableres et nasjonalt mål om å redusere utslipp av klimagasser i andre land fra forbruk i Norge i samsvar med målene i Parisavtalen.
- Det vurderes hvordan Norge kan inkludere utslipp fra utenriks luftfart og sjøfart knyttet til Norge i de norske, territoriale klimamålene.
- Handelspolitikken utvikles som verktøy i overgangen til et lavutslippssamfunn og en sirkulær økonomi.

Legitimitet og aksept

Endringer gjennomføres lettest dersom berørte parter forstår behovet for endring. Kunnskapsbygging gir et bedre grunnlag for samarbeid og medvirkning enn hva påbud og forbud gjør. De ønskede endringene må oppfattes som velbegrunnede og rettferdige. Vi mener det er avgjørende at klima ikke behandles som et isolert tema, men sees i sammenheng med bærekrafta i samfunnet - både lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Alle variabler må tas med i regnestykket, både positivt og negativt klimaavtrykk og øvrig samfunnspåvirkning både ute og hjemme. Vårt forbruk og våre valg er vårt ansvar, uansett hvilke land som blir påvirket.

Vennlig hilsen
Troms Bonde- og Småbrukarlag

Frank Valø (s.)
fylkesleder

Margrethe Figved (s.)
fylkessekretær



**Lokal stolthet
på tallerkenen!**

KOKT & KLAR
★ SOM HJEMMELAGET - FRA SENJA ★

KOKT & KLAR
Kjøttstappe
Kjøttstappe

KOKT & KLAR
Fløtepotet
Fløtepotet

KOKT & KLAR
Ersoosting
Ersoosting

Gulløye
fra Nord-Norge

MIDNATTSLOTET
Gulløye
fra Nord-Norge
2 KG



Litt tryggere gårdsliv

Forsikring

Pensjon

Livs- og helseforsikringspakken **Enkelt Liv** er tilpasset deg som driver enkeltpersonforetak – også deg som er bonde

Blir du syk eller skadet, får du økonomisk hjelp til å gjøre nødvendige tiltak for deg, familien og driften.

Les mer på gjensidige.no/enkelt-liv, eller ring oss på 915 03100.

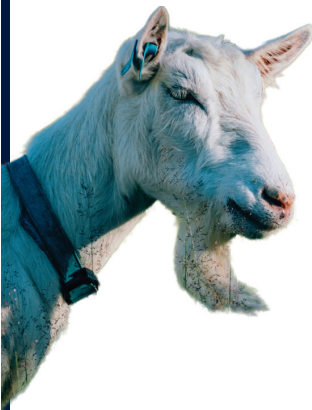


Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Gjensidige 

Hvorfor skal jeg være eier av TINE-samvirket?

- Et samvirke som jobber for best mulig økonomisk resultat fra din melkeproduksjon.
- Trygg og forutsigbar avsetning av melka.
- Tilgang til verdifull kompetanse i alle deler av melkeproduksjonen.
- En gunstig startpakke som ny bruker.
- Et godt faglig og sosialt miljø i produsentlaget.
- Et samvirke som sikrer deg konkurransekraft og påvirkning videre i verdikjeden.



SAMMEN SKAPER VI ET LEVENDE NORGE
medlem.tine.no


TINE





Troms fylkeskommune
Sametinget

Innspill til jordbruksforhandlingene 2024

Troms Bonde- og Småbrukarlag har følgende innspill til årets forhandlinger:

Overordnet

Lønnsomheta i næringa må opp på et nivå som gjør at vi fortsatt kan drive matproduksjon i hele landet. Medianinntekta i jordbruket er på 212.000 kr pr årsverk, og vi kan ikke forlange at folk skal fortsette å jobbe for slike summer. Selv om driftsgranskningene nylig viste til inntektsvekst, er det to hovedproblemer med disse tallene: For det første er inntektsveksten lavere i Troms enn i resten av landet. For det andre består en vesentlig del av inntektsøkninga av oppjusterte verdier på fôr og buskap, også kjent som «luftpenger». Slik oppskrivning av statusverdier kan være regnskapsmessig korrekt, men det gir ikke mer penger å betale regningene med.

Det trengs et inntektsløft som monner, slik at inntektsgapet til andre i samfunnet tettes. Dette må komme i inneværende stortingsperiode.

Økt sjølforsyning

I Hurdalsplattformen sier regjeringa at de vil "leggje fram og gjennomføre ein opptrappingsplan for trygg matproduksjon på norske ressursar og setje eit mål for sjølvforsyningsgrad av norske jordbruksmatvarer, korrigert for import av fôrråvarer, på 50 prosent".

I tillegg til at jordbruket må kunne gi en levelig og konkurransedyktig inntekt, krever økt sjølforsyning en satsing på norsk produksjon av fôrprotein, samt styrking av økonomien i å produsere melk og kjøtt på bare norsk fôr. Økonomien i kornproduksjonen må styrkes, så det blir lønnsomt å dyrke korn på de arealene hvor det er mulig.

Økte priser – FairTrade

Inntekta til bonden skal primært komme fra betaling for produktene. Tilskudd skal ikke benyttes som erstatning for lave priser, men til å utjevne forskjeller i produksjonsvilkår. For å komme tilbake til denne modellen, må pris til bonde økes på alle varer. Tollvern og handelsavtaler må gjennomgås for å legge til rette for økte priser.

Det bør utarbeides en FairTrade-ordning for norske matvarer, slik at økt pris til forbruker ikke spises opp av mellomledd men utbetales til bonde.

Økte tilskudd

Tromsjordbruket faller mellom to stoler. Vi har grovt sett de samme driftsforholdene som Finnmark, og de samme tilskuddssatsene som Nordland.

Troms Bonde- og Småbrukarlag finner det ikke hensiktsmessig å gjøre om på sonegrenser for de ulike distrikts- og arealtilskuddene, da vi på sikt ønsker å innføre teigbaserte tilskudd til erstatning for dagens system. Vi ser allikevel behov for en umiddelbar styrking av både distriktstilskudd og arealtilskudd, og foreslår derfor å justere satsene innenfor dagens soner:

- Arealtilskudd i sone 6 (Midt- og Sør-Troms, Nordland) settes til samme nivå som i sone 7 (Nord-Troms, Finnmark)
- Distriktstilskudd kjøtt i sone 4 (Midt- og Sør-Troms, Nordland) settes til samme nivå som i sone 5 (Nord-Troms, Finnmark)
- Distriktstilskudd melk i sone G, H og I (Troms, nordre Nordland, Alta) settes til samme nivå som i sone J (Finnmark uten Alta)

Produksjonsregulering

Når lønnsomheta i jordbruket øker, vil det for mange være fristende å produsere mer mat. Uten begrensninger, vil vi fort kunne havne i en situasjon med overproduksjon og påfølgende prisfall. Det er nødvendig å innføre kvoter, tellinger, etableringskontroll eller andre effektive former for regulering i alle produksjonsgreiner.

Tilskudd på teignivå

Dagens soner for arealtilskudd er for store og for generelle, og tilskuddsordninga treffer derfor dårlig. Med dagens kartgrunnlag er det mulig å vurdere hver enkelt gård og hver enkelt teig med tanke på størrelse, klima, topografi, og andre forhold som påvirker produksjonsforholdene. Et system som tar hensyn til de lokale forholdene, vil også kunne brukes til å differensiere tilskudd etter ønsket produksjon i området (f.eks. høgt tilskudd for å dyrke korn på kornareal, og lavt tilskudd for å dyrke gras på kornareal) og således bidra til å styrke kanaliseringa. Teigbasert arealtilskudd bør utredes i detalj, med tanke på å erstatte dagens system.

Investeringsstilskudd generelt

Det er et voldsomt investeringsbehov i næringa, ikke minst ifm kravet om lausdrift for storfe. Investeringsstilskudd må likevel betraktes som et tveegget sverd. Ordninga bidrar i dag til en uønsket strukturrasjonalisering, samtidig som den er lite forutsigbar for mulige søkere. Hvis lønnsomheta i landbruket hadde vært god nok, hadde investeringene kommet av seg sjøl. Inntil videre trenger vi dessverre tilskudd til å ta nødvendige investeringer.

Med høge byggekostnader og lav panteverdi i Troms, er vi i stor grad prisgitt finansiering gjennom Innovasjon Norge. Det er derfor nødvendig å beholde ordninga som fritar Troms for toppavgrensning på investeringsstilskudd, samt å øke de disponible midlene til IN i regionen, primært gjennom en økning av den totale ramma til IN. Det er likevel viktig at en økning i investeringsmidler ikke går på bekostning av andre tilskuddsordninger som bidrar til den generelle driftsøkonomien. Ved tildeling bør ombygginger og påbygginger prioriteres, for å opprettholde størst mulig produksjon i fylket.

Pantegarantifond

Private banker er som kjent lite interessert i å finansiere landbruksinvesteringer i Troms. Dette har i stor grad sammenheng med panteverdien på landbrukseiendommene våre. Den gamle ordninga med et statlig pantegarantifond for jordbruket bør derfor gjeninnføres.

Investeringsstilskudd på minst 60% til om- og nybygging av fjøs - økning av IBU-potten

Troms har fortsatt en stor andel båsfjøs i drift, og med krav om omsorgsbinger fra 2024 og lausdriftsfjøs fra 2034 er investeringsbehovet stort. Driftsøkonomien gir ikke rom for å ta disse ombyggingene på små og mellomstore gårdsbruk. Investeringsstilskudd over IBU-midlene er ikke tilstrekkelig, selv om ordninga ble styrket i jordbruksavtalen 2022 og 2023.

Dessverre har Troms også et stort etterslep på vedlikehold og oppgradering av alle typer fjøs. Mange er også klare for utskifting, men igjen setter økonomien en stopper for investeringer. Både fjøs til småfe, gris og storfe - samt lausdriftsfjøs fra før 2000 - har behov for vesentlig investeringsstøtte.

Tilskuddssatsen må økes til minimum 60% av kostnadsramma for nybygging, ombygging og større oppgraderinger av alle typer fjøs, og IBU-potten må økes tilsvarende.

Rentestøtte

Renteutviklinga spiser i mange tilfeller en betydelig del av inntekta fra jordbruket. Selv om investeringsstøtta har blitt bedre de siste årene, er det mange som sliter med relativt nye og store lån. Det bør innføres rentestøtte til allerede gjennomførte investeringer.

Innføre førsteårs produksjonstilskudd for nye brukere, basert på driftsplan

Nye gårdbrukere får ikke utbetalt produksjonstilskudd før i 2. driftsår. Dette fordi søknad om produksjonstilskudd leveres på høsten og baserer seg på tall fra inneværende år.

I en oppstartsfase er det utfordrende å være uten en så stor del av inntekta som dette tilskuddet utgjør. Det bør derfor innføres førsteårs produksjonstilskudd for nye brukere, der tilskuddet beregnes med utgangspunkt i driftsplanen til foretaket.

Kraftfôrpris og utmarksbeite/grovfôr

Kraftfôrprisen har relativt sett blitt lavere for hvert år. Dette pga stadig større andel importert kraftfôrandel, og dermed import av et utenlandsk prisnivå. På denne måten blir utmarksbeite og grovfôr relativt sett dyrere i forhold til kraftfôr. Det er imidlertid ingen som kan betale regninger med relative verdier, og det er derfor avgjørende at grovfôret i seg selv blir mer lønnsomt å produsere. Økte tilskudd til grovfôrproduksjon og utmarksbeite vil bidra til økt konkurransekraft for det arktiske jordbruket.

Troms Bonde- og Småbrukarlag ønsker ikke ytterligere prisnedskrivning på kraftfôr. Det er imidlertid viktig å sikre stedfrakttilskuddet, slik at kraftfôrprisen er lik i hele landet.

Erstatningsordninger

Det må opprettes en egen erstatningsordning for **avlingsskade som følge av reinbeiting**. Problemet er størst, men ikke begrenset til, områder som vanligvis er fredet for reinbeiting men hvor statsforvalteren gir dispensasjon til å slippe reinen pga låste ordinære beiter. Reinen graver opp timoteiknollene, og enga må såes i på nytt hvert år. Det finnes i dag et opplegg for erstatning av skade som norsk rein gjør på finsk side. Man bør se om dette kan danne utgangspunkt for liknende erstatning til norske bønder.

Dagens erstatningsordning for **klimabetinget produksjonssvikt** tar utgangspunkt i gjennomsnittsverdier for normalavling i den enkelte kommune. Det er også en egenandel i ordninga på 30% av produksjonssvikten, fortsatt beregnet etter normtallet. En gårdbruker som driver jorda si godt og vanligvis høster avlinger på 140% av normalen i kommunen, får ikke utbetalt erstatning før han er nede under 70% av normtallet. Han må altså miste mer enn halve avlinga si for i det hele tatt å få noen grad av erstatning. Dette er ikke bare en stor økonomisk belastning, systemet trekker også i helt feil retning når vi ellers er opptatt av god agronomi og mer planteproduksjon.

Ordninga bør legges om slik at erstatning kan beregnes på bakgrunn av registrerte avlingstall for det enkelte gårdsbruket. Da vil det være mindre risikabelt å drive jorda godt. Gårdsbruk hvor det ikke finnes tilstrekkelige avlingsregistreringer kan, inntil nødvendige registreringer er på plass, få sin erstatning utmålt etter normtall.

Nydyrkingstilskudd

Vi er stadig vitne til at jordbruksjord bygges ned eller går ut av drift. Dette arealet må erstattes. I tillegg vil nydyrking kunne minke transportavstandene og styrke ressurstilgangen på det enkelte gårdsbruket, og herigjennom legge til rette for bedre agronomi.

Troms Bonde- og Småbrukarlag ønsker en gjeninnføring av det statlige nydyrkingstilskuddet, der satsene beregnes ved å indeksregulere satsene fra 1970-tallet. Dersom det ikke er mulig å gjøre ordninga landsdekkende fra første dag, foreslår vi at det innføres det ei prøveordning for Nordland, Troms og Finnmark.

Grøfte-/dreneringstilskudd

Grøfting/drenering fører til reduserte miljøbelastninger og økte avlinger og bedret økonomi for bonden. Troms trenger fortsatt en større pott og høyere satser til denne typen tiltak. Dagens satser er ikke tilstrekkelige til at ordninga blir benyttet der behovet er størst og arbeidet mest krevende.

Ordninga bør også utvides til å dekke drenering av jordbruksjord som ikke tidligere er grøftet, da alternativet ofte er at denne jorda går ut av drift.

Økt produksjon av grasføra kjøtt/melk

Troms er et gras- og beitefylke. Kulturlandskapet og beite i utmark er under press på grunn av endrede driftsforutsetninger. Med et overordnet mål om bærekraft, klimatiltak og matberedskap er det viktig å fremme bruk av lokale ressurser over hele fylket. Beitebruk framholdes også som viktig for dyrevelferden. Det bør derfor opprettes en tilskuddsordning for å fremme grasbasert melke- og kjøttproduksjon etter modell av landbruket i Sveits.

Merkeordninga "Grasbasert" er under utvikling og vil kunne ta ut en merpris i markedet. Kravene i Grasbasert kan også brukes som utgangspunkt for en slik tilskuddsordning.

Velferdsordninger

De stadig svakere velferdsordningene i landbruket er en trussel mot både dyrevelferden og bondehelsa.

Satsene for avløsertilskudd er for lave, de dekker et stadig minkende antall dager med ferie/fritid. I tillegg er avløseryrket et av de dårligst betalte i landet, selv om matproduksjonen vår er avhengig av både bønder og avløserne. Dagens satser for avløsertilskudd må justeres slik at de samsvarer med kostnadene for den tiltenkte fritida. I tillegg må de økes for å gi rom for en bedre tariffavtale for avløserne.

Det bør forøvrig innføres automatisk indeksregulering av avløsertilskuddene.

Det må bli mulig å benytte ektefelle som avløser ved både ferie/fritid og ved sykdom. Det er meningsløst at en avløser som bor på gården, er lett tilgjengelig og kjenner drifta ikke skal kunne stelle dyra fordi vedkommende er gift med feil person. Det blir ikke bedre av at eksterne

avløsere er vanskelige å oppdrive. Dyrevelferd og bondevelferd må komme først.

Om bonden blir syk, avkortes sykepengene ("tilskudd til avløsning ved sykdom og fødsel mv.") mot det han har av inntekt utenom næringa. Det er ikke så mange gårdsbruk i Troms som kan gi en anstendig årsinntekt alene. De fleste bønder, både her og i resten av landet, sper på inntekta med annet arbeid. Ved sykdom blir de straffet for dette, når de ikke får fulle sykepenger for arbeidet på gården men likevel må leie inn avløser. Avkortinga av sykeavløysingstilskudd mot annen inntekt må avvikles, og tilskuddsramma må økes tilsvarende.

Beredskap i nord

Troms har unike utmarksbeiter og stort potensial for økt matproduksjon. Det vi trenger for å ta vår del av den økte sjølforsyninga, er lønnsomhet og kompetansebygging.

Troms Bonde- og Småbrukarlag har tatt initiativ til utvikling av et nasjonalt kompetansesenter for arkisk matproduksjon, i tilknytning til Senja vgs på Gibostad. Satsinga må tas inn i nasjonale planer.

Agronomutdanninga ved Senja vgs tenkes lagt om til "2+2"-modellen. Dette vil gi best uttelling dersom det settes av midler til utdanning og kostnadsdekning for lærlingebedrifter, slik at elevene sikres best mulige praksisverter.

Matproduksjonen i nord er spesiell, ikke bare med tanke på agronomi og klima, men også i et beredskapsperspektiv. Landsdelen har få tilførselsårer for matimport sørfra, og Forsvaret er tungt tilstede.

For å sikre fortsatt lokal matproduksjon, bør det innføres et flatt beredskapstilskudd til alle jordbruksforetak i landsdelen. Tilskuddet må sees i sammenheng med den beredskapen et aktivt gårdsbruk står for, med både maskinpark, kompetanse og «levende matlager». Settes et slikt beredskapstilskudd til 200.000 kr pr gårdsbruk vil det ha god effekt på driftsøkonomien og bringe Tromsjordbruket opp på inntektsnivå med resten av landet - uten å stimulere til overproduksjon. Tilskuddet bør være en del av landets totalberedskapsplan, og kan slik sett finansieres på andre måter enn over jordbruksavtalen.

Regionalt miljøtilskudd (RMT)

Programmet skal gi mulighet til å velge tilskuddsordninger som er viktige for det enkelte fylket, men det har blitt mer og mer strømlinjeformet. Det har også blitt lagt til flere obligatoriske ordninger som fylkene ikke kan velge vekk, flere kan de heller ikke velge tilskuddssats på. Hvis de regionale miljøtilskuddene skal ha noe for seg, må det være anledning til å tilpasse det til den enkelte regionen. De obligatoriske tilskuddene til hhv drift av bratt areal, sæterdrift, og klimarådgivning bør flyttes over i søknad om produksjonstilskudd, slik at RMT kun består av ordninger som faktisk kan velges av tilpasses til hvert fylke.

Sametinget som støttespiller

Sametinget anser jordbruket som viktig for videreføringen av samisk språk og kultur. Midler som Sametinget inntil 2015 har disponert gjennom jordbruksavtalen har hatt avgjørende betydning for flere gårdsbruk i Troms, og har bidratt til fortsatt levende bygder. Troms Bonde- og Småbrukarlag ber om at ordninga gjeninnføres.

Vennlig hilsen
Troms Bonde- og Småbrukarlag

Frank Valø (s.)
fylkesleder

Margrethe Figved (s.)
fylkessekretær



Troms fylkeskommune
Romssa fylkkasuohtkan
Tromssan fylkinkomuuni

SENJA
VIDEREGÅENDE
SKOLE

senja.vgs.



Bios Café

Sentrum 5, 9151 Storslett - tlf. 777 65 040

Bondens eget selskap



Nortura
bondens selskap



Foto: Rune Bendiksen / Studio B13

Årsmelding 2023

1. Tillitsvalgte i Troms Bonde- og Småbrukarlag 2023

		Lokallag	Valgt år
Styret			
Leder	Frank Valø	Lyngen	2018
Styremedlem	Maren Olie Sandvoll	Målselv	2020
Styremedlem	Fredrik Thomassen	Senja	2022
Styremedlem	Irmelin Stormo Fagerjord	Astafjord	2023
Styremedlem	Chris-David Edwards	Senja	2023
1. vara	Harald Evanger	Nord-Troms	2021
2. vara	Tine Lingrasmo	Tromsøysund	2021
3. vara	Daniel Johnsen	Hålogaland	2023
Revisorer			
	Kurt Olsen	Balsfjord	2015
	Ivar Jørgensen	Balsfjord	2020
Representantskapet i NBS			
Medlem	Frank Valø	Lyngen	2018
Varamedlem	(ikke oppnevnt)		
Valgkomité			
	Håkon Ryvoll	Senja	2021
	Torstein Jenssen	Nord-Troms	2022
	Arne-Martin Dahle	Hålogaland	2023

2. Andre valgte/oppnevnte ombud 2023

Styret for Troms landbruksfaglige senter	medl:	Berit Nikolaisen
	vara:	Fredrik Thomassen
Styringsgruppa for FoU i Nordnorsk Landbr.råd		Frank Valø
Styringsgruppa i Nordnorsk Landbruksråd		Frank Valø
Styret i Troms landbruksselskap		Ole-Anton Teigen
Ref.gruppa for Lyngsalpan landskapsvernområde		Ivar Jørgensen
Arbeidsgr for handlingsplan økol.landbr, Statsforv		Asbjørn Hansen
Arbeidsgr Rein på innmark, Statsforv		Frank Valø
Midlertidig arbeidsgruppe Bærekraftmidler, TFFK		Frank Valø
Juryen for Nordnorsk Økomatpris		Inske deBuhr
Inn På Tunet-utvalget i NBS		Britt Marthinussen
Storfekjøttutvalget i NBS		Birger Bull
Småfeutvalget i NBS		Frank Valø
Rovviltutvalget i NBS		Kurt Solheim
Utmarksutvalget i NBS		Harald Evanger
Valgnemnda i NBS		Birger Bull
Landsstyret i NBS		Margrethe Figved

3. Medlemstall

Ved utgangen av 2023 hadde Troms Bonde- og Småbrukarlag 222 medlemmer. De aller fleste var fordelt på de 10 lokallagene rundt omkring i fylket, mens 8 var direktemedlemmer i fylkeslaget.

4. Lagets virksomhet

Det har vært avholdt 8 styremøter i perioden, 3 fysiske og 5 på Teams. I tillegg har det vært noen temamøter for å jobbe mer detaljert med enkeltsaker. Styret har også hatt løpende kommunikasjon på e-post og Messenger. Digitale møter er tidseffektive, men styret ser behov for 3-4 fysiske møter i løpet av arbeidsåret.

En oversikt over saker som styret har behandlet finnes i slutten av dette kapittelet.

Året startet med fylkesårsmøte på Finnsnes 3.-4. februar, i samarbeid med Troms Sau og Geit. Her møtte representanter fra lokallagene Tromsøysund, Hålogaland, Nord-Troms, Senja, Dyrøy, Lyngen, Målselv og Balsfjord. Politisk nestleder Vegard Vigenes deltok i møtet på vegne av NBS. Cecilie Dahl Karlsen og Mats Hegg Jacobsen (begge Tromsøysund BS) gikk ut av styret, og ble erstattet av Chris-David Edwards (Senja BS) og Irmelin Stormo Fagerjord (Astafjord BS).



*Politisk verksted i forbindelse med fylkesårsmøtet:
Hvordan kan vi øke bruken av utmarksbeitene?*

Årsmøtevedtaket fra 2022 om å opprette en rovvilt-/utmarksgruppe i laget, har fortsatt ikke vært mulig å gjennomføre. Runo Berglund (Lyngen BS) har imidlertid representert laget på møter i Rovviltnemnda. Styret ser behov for å intensivere arbeidet med rovviltproblematikken, og håper det vil la seg gjøre å finne medlemmer som er interessert i å jobbe spesielt med dette.

I mars møttes det nye styret til todagers-møte i Malangen. Dette har etter hvert blitt en tradisjon, og fungerer godt for å etablere et nytt styre, bli kjent og få bedre oversikt over hva vi skal jobbe med framover.

Like etter påske arrangerte vi bondesamling i Harstad, med både fag, politikk og sosialt samvær på programmet. Dette var den andre av tre samlinger i prosjektet «Matproduksjon i en urolig verden». Den siste samlinga var planlagt til Balsfjord i slutten av april, men grunnet liten påmelding måtte den dessverre avlyses.

Balsfjord fikk imidlertid et annet arrangement, da vi la sommersamlinga til Tennes 1. juli. Her fikk vi omvisning i fjøsen på Slettmo, før vi rigget oss til med grillmat og bålpanne.



Forberedelser til grilling, på sommersamling

Med august kom valginnspurten. Styret inviterte samtlige fylkespartier til møter om jordbruks- og matpolitikk, og vi hadde mange gode samtaler både på møterom og på gårdsbesøk.

I oktober avholdt Målselv BS gjenoppstartsmøte, hvor også fylkesleder var til stede. Det nyvalgte styret består av leder Øyvind Tollefsen og styremedlemmene Hege Dahlbäck og Alf Ifrå Fjellfroskvatn. Lyngen BS gjenopptok også aktiviteten på førjulsvinteren, og etablerte nytt styre med leder Frank Valø og styremedlemmer Runo Berglund og Pål Jøran Skogvang. Begge lag har fått hjelp fra fylkeslaget til registrering i Brønnøysund, noe det var varslet innføring av gebyr på fra januar 2024 og som det derfor var om å gjøre å komme i havn med.

Over flere år har laget jobbet med problemene med rein på innmark. I 2023 har vi brukt en del ressurser på å få til et møte med landbruksdirektoratet og statsforvalteren rundt problemstillingen, og da det så ut som dette skulle komme i orden avholdt vi et forberedende møte på Senja i begynnelsen av november, med næringa og kommunen. Det viste seg deretter at landbruksdirektoratet ikke var innkalt til det møtet vi var forespeilet, og hensikten falt bort. Styret jobber imidlertid videre med saken.

Landsmøtet i NBS ble avholdt på Hamar andre helga i november. Her var lokallagene Balsfjord, Dyrøy, Hålogaland, Lyngen, Målselv og Nord-Troms representert, og Marte Dalen Johansen (Hålogaland) var ungdomsutsending for fylkeslaget.

Troms hadde meldt inn følgende saker til landsmøtet:

- Økonomisk jamstilling og rett tallgrunnlag må inn i politisk plattform.
- JF må forhandles på produksjonsgrein, ikke på sektornivå.
- Rovviltforliket må reforhandles/stadfestes
- Fylkesledermøte må avholdes ifm hvert landsmøte

I begynnelsen av desember besøkte landsstyrets leder, Tor Jacob Solberg, Finnmark og Troms. Vi benyttet anledningen til å lage blest om lagets politikk: I samarbeid med Kystfiskarlaget og Nord-Troms Bonde- og Småbrukarlag arrangerte vi folkemøte på Storslett, om framtida til kystbygdene våre. Dagen etter avholdt vi totalberedskaskonferanse på Bardufoss. Konferansen kan sees i opptak på [YouTube](#). Nordlys sin artikkel om konferansen er gjengitt lengre bak i årboka.

Laget har fått tilskudd til et prosjekt vi har kalt Møteplasser. Tanken er å arrangere uformelle møter mellom gårdbrukere og forbrukere, og knytte kontakter både innad i næringa og mellom de som produserer og spiser maten. Det første arrangementet ble holdt som gårdsbesøk på Stormo

gård i Gratangen i begynnelsen av desember. Gårdsfolket kokte grøt og fyrte opp bålpanna, og folk strømmet til - både fra nabohus og fra andre kommuner. Rundt 100 personer var innom i løpet av et par timer! Vi gleder oss til fortsettelsen, og håper at både lokallag og enkeltbønder vil være med på dette prosjektet gjennom året som kommer!



Det ble kø i grøtserveringa på Stormo gård

Fylkesstyret har som vanlig gjennom året deltatt i ulike møter med statsforvalteren, fylkeskommunen, sametinget, Tine, Nortura, landbruksskolen, NIBIO, Bondelaget, Nordnorsk Landbruksråd, m.fl., samt en rekke møter internt i NBS. Laget har også vært representert på blant annet Verksted for klima, miljø og energi; landbrukskaféer flere steder i fylket; rullering av regionalt miljøprogram; rullering av forvaltningsplan for rovvilt i region 8; kartleggingsprosjekt for grøntsatsing i nord; og etableringsmøte for Bondens nettverk i Harstad-regionen.

Av lokallagene har Balsfjord, Lyngen, Nord-Troms, Målselv, Senja og Hålogaland fått besøk i forbindelse med lokallagsårsmøte eller annet arrangement.

Styresaker 2023:

- | | | | |
|----|---|----|---------------------------------------|
| 1 | Referatsaker | 25 | Beiteproblematikk |
| 2 | Budsjettoppfølging | 26 | Rovvilterstatning i nord og sør |
| 3 | Lokallagene | 27 | Vervekampanje |
| 4 | Arbeidsplan framover | 28 | Kommune- og fylkestingsvalg |
| 5 | Sertifiseringer i agronomutdanninga | 29 | Invitasjon til jubileum NIBIO Tromsø |
| 6 | Midler til bærekraftig matprod i nord | 30 | Rovviltsituasjonen |
| 7 | Teigbasert tilskuddssystem | 31 | Landsmøte |
| 8 | Bondesamlinger, prosjekt | 32 | Prosjekt Ungdom |
| 9 | RMP-kaféer, prosjekt | 33 | Prosjekt Møteplasser |
| 10 | Fylkesårsmøte 2023 | 34 | Fylkeslotteriet |
| 11 | Jordbruksforhandlingene 2023 | 35 | Invitasjon Bondesamling NNLR |
| 12 | Nasjonal rovviltkonferanse 2023 | 36 | Invitasjon Arktisk landbruksseminar |
| 13 | Rullering av Regionalt miljøprogram | 37 | Fôr-formidling |
| 14 | Grunnlag for styrearbeidet | 38 | Nord-Norsk landbruksråd, vegen videre |
| 15 | Konstituering av nytt styre | 39 | Stortingsmld klima og miljø |
| 16 | Representasjon i eksterne råd og utvalg | 40 | Landbruksskolen |
| 17 | Årsmøte 4H Troms | 41 | Fylkesårsmøte 2024 |
| 18 | Prosjektmuligheter | 42 | Repr Troms Landbruksselskap |
| 19 | Regional plan for klimaomstilling | 43 | Krafttak i nord: styringsgruppedlem |
| 20 | Nasjonal transportplan 2025-36 | 44 | Tromsøkonferansen, invit til samarb |
| 21 | Slakteprognoser | 45 | Invit til LOs regionkonferanse |
| 22 | Arktisk komp.senter for matproduksjon | 46 | IBU-midler til melkerobot m.v. |
| 23 | Småbrukardagen 17. april | 47 | Jordbruksforhandlingene 2024 |
| 24 | Landbruk, energi, klima | 48 | Innspill til NBS-planer |

Er du lokalmatprodusent og har utfordringer i produksjonen eller trenger du påfyll av kunnskap og inspirasjon?

Kompetansenettverket for lokalmat i nord tilbyr matfaglig kunnskap gjennom blant annet kurs og besøksordning

Ta kontakt med
Frøydis Gillund
froydis.gillund@nibio.no
94862225



Kompetansenettverket for lokalmat i nord er ett av fem regionale nettverk som er en del av Landbruks- og Matdepartementets satsing på lokalmat og grønt reiseliv. Midlene forvaltes av Troms og Finnmark Fylkeskommune. Norsk Institutt for Bioøkonomi (NIBIO) leder nettverket.

www.mathandverk.n

[o](#)

www.nibio.n

[g](#)

www.facebook.com/lokalmatinord

Sammen tar vi vare på jorda, dyra og framtida

Felleskjøpet tilbyr deg de beste produktene og helhetlig rådgivning i alle deler av bondens drift. Fra maskin og redskap, driftsbygninger og fjøs, til fôr, plantevern, såvare, gjødsel og øvrige landbruksrekvisita.

Vi er tilgjengelige hele året, og er eneste totalleverandøren med skreddersydde produkter og tjenester til landbruket.



Felleskjøpet

Tlf.: 72 50 50 50 • felleskjopet.no

5. Ekstern representasjon

Stiftelsen Troms Landbruksselskap

Styret har de siste 4 årene bestått av leder Ole-Anton Teigen, Troms Bonde- og Småbrukarlag; styremedlem Martin Ness, Troms Bondelag; og styremedlem Nils Einar Samuelsen, Troms Fylkeskommune. Sekretariatet ligger til Troms BS.

Styret har i 2023 avholdt årsmøte og to styremøter. De store sakene har vært en grensesak på Senja og prosjektsøknad om et Arktisk Naturbruksenter ved Troms landbruksskole på Gibostad.

Styret har fulgt begge sakene tett.

Økonomien i stiftelsen er god. Det har vært en del diskusjon om hvordan de økonomiske midler skal forvaltes den dag stiftelsen opphører, men intet endelig vedtatt.

Jeg vil takke styret for godt utført arbeid og spesielt takke Margrethe Figved for å ha en trygg hand på arbeidet for styret.

Ole-Anton Teigen, leder

Nordnorsk økomatpris

Prisen skal sette fokus på økologisk mat og hedre en person, organisasjon eller virksomhet som har gjort en spesiell innsats for å fremme produksjon, omsetning eller forbruk av økologisk mat i og/eller fra landsdelen. Fylkesmennene i Nordland, Troms og Finnmark samarbeider om prisen, som kan bli utdelt årlig. Inske deBuhr er lagets representant i juryen. Siste prisutdeling var i 2022.

Statsforvalterens arbeidsgruppe for handlingsplan for økologisk landbruk

Asbjørn Hansen er lagets representant i arbeidsgruppa. Det har ikke vært aktivitet i gruppa i 2023.

Referansegruppa for Lyngsalpan landskapsvernområde

Jeg har deltatt på ett møte i rådgivede utvalg for Lyngsalpene landskapsvernområde den 6 juni 2023. Det er viktig at beitebruket er representert. Det er mye ferdsel i området, og det er nødvendig med god informasjon for å unngå unødvendige skader og forstyrrelser i beiteperioden. Prøver å vektlegge det i slike møter. Det settes opp plakater på flere språk med informasjon om å vise aktsomhet og overholde båndtvangen.

Ivar Jørgensen

Statsforvalterens arbeidsgruppe for utfordringer med rein på innmark

Frank Valø er lagets representant i arbeidsgruppa. Det har ikke vært aktivitet i gruppa i 2023.

Troms Landbruksfaglige senter

Fagsenteret drives som tidligere med agronomkurs for voksne og aktuelle kurs for bønder, som f.eks gårdsoverdragelse. Det har vært en del usikkerhet rundt organiseringa av fagsenteret i forbindelse med fylkessammenslåinga og skilsmissen.

En gladnyhet er at fagskoletilbudet «Grovfôrbasert husdyrproduksjon» starter opp til høsten, i samarbeid med Fagskolen Innlandet. Det ser også ut til at vi får et desentralisert økonomikurs for bønder i høst. Både fagskoletilbudet og økonomikurset er for hele Nord-Norge.

Videre jobbes det med finansiering av et Arktisk naturbrukssenter for Nord-Norge, etter at vi fikk avslag sist.

Berit Nikolaisen

Midlertidig arbeidsgruppe Bærekraftmidler

I jordbruksavtalen 2022 ble det bevilget 17 millioner til bærekraftig utvikling av det arktiske landbruket. Bevilgningen ble fulgt opp med samme beløp i 2023, og det er meningen at dette også skal skje i 2024. Midlene administreres av Troms Fylkeskommune, og det er nedsatt en egen arbeidsgruppe som skal legge føringer for tildeling av midler fra denne potten. Undertegnede sitter i denne arbeidsgruppa på vegne av alle tre fylkeslagene i landsdelen.

Det fulgte med bevilgningsbrevet en klar instruks på hvordan pengene skulle benyttes. Så langt har Tine fått midler til å fysisk kontakte alle melkeprodusentene for å kartlegge deres planer. Målet med det prosjektet er å få flest mulig med videre også etter 2034. Det er også bevilget penger til et fagskoletilbud på Senja vgs avdeling Gibostad.

Frank Valø

Nordnorsk Landbruksråd

Året som har gått har vært et formidabelt år kostnadmessig, og dette har medført en del forandringer i tankesettet til samvirkene. Det tradisjonelle Nordnorsk Landbruksråd i nåværende form er bestemt avvirket, og det etableres Landbrukssamvirket Nord som drives av ansatte fra samvirkene og en 20% sekretærstilling i Bondelaget. Det tradisjonelle FoU-arbeidet avsluttes, og NBS settes på gangen i det daglige arbeidet, men blir invitert til årssamling en gang pr år. Det er kun rendyrking av samvirkene, tillitsmannsopplæring og rekruttering som er arbeidsoppgavene. Enkelt fortalt, om samvirket velger å avvikle slakteriet i Karasjok, så kan ikke denne nye sammenslutningen protestere offentlig.

En slik omlegging der vi som organisasjon blir så tilsidesatt er vanskelig å akseptere, og enda mer komplisert å være en del av. I skrivende stund har ikke Troms Bonde- og Småbrukarlag konkludert angående veien videre, og problemstillingen kan gjerne kommenteres under årsmøtet.

Frank Valø

6. TBS i media

Rovviltforvaltninga fungerer ikke

Leserinnlegg og egen nettsak, juli 2023

Mattilsynet slår i en rapport om forrige beitesesong fast at norske beitedyr får sin dyrevelferd truet på grunn av angrep av rovdyr. Sjef ved Mattilsynets seksjon for dyrevelferd, Nina Brogeland Laache, uttaler at tiltakene beitebrukerne har vært pålagt for å begrense skadesituasjonen, virker altfor dårlig. Hun mener det er nødvendig å skille husdyr og beitedyr, i tid og rom.

Rovdyrbelastningen er altfor høy, noe både Troms og Nordland Bonde- og Småbrukarlag har påpekt tid i lang tid. Vi er derfor svært glad for Mattilsynets rapport. Nordland og Troms har landets rikeste utmarksbeiter, men mange beiteområder i disse fylkene er i praksis ikke mulig å utnytte, på grunn av altfor store tap til både jerv, gaupe, bjørn og kongeørn. Småfenæringa lider store tap på sommerbeite, reindriffta lever med store tap året rundt.

Situasjonen er, som Mattilsynet sier, uholdbar. Når det gjelder forslag til løsning synes vi det er positivt at skadefelling, og forvaltningen av dette tiltaket, trekkes fram. Vi deler Mattilsynets syn om at det må kunne gis skadefelling før tapene blir store, og at reglene for skadefelling må utformes slik at skadevoldende rovdyr faktisk tas ut effektivt. I dag kreves det store tap for å utløse skadefelling, og skadefellingstillatelsene gis ofte for veldig korte perioder, noe som i praksis gir veldig liten mulighet til å ta ut rovdyr, særlig på barmark. Resultatet er at man sjelden lykkes med skadefelling, og at skadesituasjonen vedvarer.

Vi mener at handlingsrommet for aktiv rovviltforvaltning ikke utnyttes godt nok, og deler ikke fullt ut Mattilsynets forslag om å revidere Rovviltforliket. Mange beitebrukere opplever at man ikke får tillatelse til å ta ut skadevoldende rovdyr innafor beiteprioriterte områder, stikk i strid med hva Rovviltforliket sier. Muligheten til å forvalte rovviltstammene gjennom ordinær lisens- og kvotejakt burde også utnyttes bedre. Når jaktkvoten på jerv ikke fylles hvert år, gir det høyere bestand av jerv enn det forvaltningen har vedtatt.

Det er på tide at forvaltningen, ved Statens naturoppsyn, deltar aktivt i jakta, for å sikre at man faktisk får tatt ut det antall individer som er

vedtatt. Ved å forbedre praksisen i de ulike forvaltningsleddene mener vi det er stort rom for å redusere rovdyrskader og -tap av beitedyr, uten å gjennomføre en omfattende, politisk prosess, som en full revisjon av Rovviltforliket vil innebære.

Man må uansett vil måtte finne raskere, midlertidige løsninger, når situasjonen i beitenæringene er så prekær. Det haster med å få taps- og skadesituasjonen ned på et akseptabelt nivå. Nordland og Troms Bonde- og Småbrukarlag er mer enn klar til å bidra i et bredt samarbeid med Mattilsynet og rovviltforvaltningen, for å løse den kritiske situasjonen for beitenæringene.

Frank Valø, leder i Troms Bonde- og Småbrukarlag

Rakel Nystabakk, fung.leder i Nordland Bonde- og Småbrukarlag

Vi har ett bredt utvalg av spesialmaskiner til jordbruket



- Gjødelskraper og trekk i verdensklasse • Separatore • Pumpesystem og omrøring
- Høykraner / silokraner og traverskraner – Tak til gjødselkum og lager

Bjørnars Auto AS

- Grunnfjordveien 1046 9130 HANSNES • Tlf: 970 87 998
- E post bjornar@bjornarsauto.no

STEINDL-PALFINGER
STEPA

MIRO

Rustet for ei usikker framtid

Leserinnlegg i flere lokalaviser, desember 2024

Totalberedskapskommisjonen la fram sin rapport i juni 2023 under overskrifta «Nå er det alvor». Rapporten er en gjennomgang av de fleste samfunnsområdene sin rolle i det store beredskapsbildet. Samspill og avhengighet mellom de forskjellige områdene er sentralt og en forutsetning for god beredskap. Med dette bakteppet vil vi komme med en del innspill som i stor grad handler om landbruk og muligheten for å styrke matproduksjonen i Nord-Norge.

På samme måte som samspillet og helheten i de forskjellige sektorene i samfunnet skaper grunnlaget for en god beredskap, er også forståelsen viktig av at landbruket er avhengig av flere elementer for å kunne fungere godt i beredskapssammenheng. Rapporten som er lagt fram er en grundig dokumentasjon på behovet for jordvern, beite og dyrkamark, struktur og arbeidskraft. Rapporten er helt klar på behovet for økonomi i landbruket for å sikre rekruttering til næringen. Kommisjonen peker særskilt på at det er behov for en tiltakssone i Troms og Finnmark. På side 151 i rapporten heter det, «Kommisjonen mener at utviklingen i utfordringsbildet tilsier at det er behov for en nasjonal og helhetlig innsats for beredskap i Troms og Finnmark og nordområdene generelt.» Rapporten kommer tilbake til dette i flere omganger og rådene til tiltak som kommisjonen foreslår er helt i samsvar med dette.

Imidlertid er utviklingen i landbruksnæringen urovekkende, særlig for landsdelen vår. Produksjonen faller og faller mest i Troms og Finnmark. Vi har holdt fram to eksempler på hvor stor avstand det er mellom den virkeligheten kommisjonen skildrer på den ene siden, og den pågående politikken.

1. Det blir produsert ca. 4500 tonn potet i Troms fylke hvert år. Det er en produksjon som kunne ha vært mye større om avsetninga hadde vært sikret. Ikke en av disse potetene finner i dag vegen til matbordet i Forsvaret fordi Stortinget har vedtatt sentrale innkjøp for å presse prisnivået ned. Derfor kommer alt dette på trailer fra Gardermoen til messene i Indre Troms.

2. Landbruksdirektoratet gjennomfører nå to ordninger som gjelder kjøtt. Det ene er auksjon av importkvoter på kjøtt, 2500 tonn fra EU og ca 1000 tonn fra WTO. Den andre ordningen er tilskudd til kalveslakting

innenlands for å redusere den norske storfekjøttproduksjonen. Direktoratet betaler nå ut 2000 kr for hver småkalv som blir slaktet. 5000 kalv skal bort for å redusere matproduksjonen i landet. Staten finansierer på denne måten kostnadene ved å redusere produksjonen, dels ved å heve produksjonsavgiften bønder betaler og dels ved å hente auksjonsinntekter. Dette er penger forbrukerne i siste instans vil måtte betale. Altså import erstatter lokal og innenlandsk produksjon, alt betalt av bonde og forbruker.

Det burde være gjort med et pennestrøk å endre politikken på disse områdene. Ingen flere utredninger trengs, kun gjennomføring.

Vi er nå inne i det tredje året etter Hurdalserklæringen. Den nåværende regjeringen fikk et kraftig mandat ved siste stortingsvalg. Over 100 representanter ble valgt på et grunnlag om endring av kursen i matproduksjonen. Den internasjonale situasjonen etter valget har til fulle understreket behovet for å intensivere dette arbeidet. Vi trenger nå økt matproduksjon, med spesielle tiltak mynta på Troms og Finnmark. Vi trenger en mer robust produksjon, flere hender i arbeid for å bruke de lokale ressursene beite og grovfor til erstatning av importerte råvarer. Og vi trenger en økonomi for å drive dette fram.

Totalberedskapskommisjonen har levert en grundig rapport vi kan stille oss bak. Det er i tråd med den politikken Norsk Bonde og Småbrukarlag mener er nødvendig for å høyne beredskapen i landet.

Vi vil holde frem de to siste avsnitta i punkt 16.6.2. i rapporten som grunnlaget for den omleggingen som nå må komme:

«Kommisjonen mener det er gode argumenter både med hensyn til klima, bærekraft, selvforsyning og beredskap å benytte de naturgitte forutsetningene Norge har til matproduksjon. Samtidig er det med tiltakende sikkerhetspolitiske spenninger viktig og solidarisk å produsere så mye mat vi kan selv, på egne ressurser.

Regjeringen har en ambisjon om en selvforsyningsgrad på 50 prosent. Kommisjonen støtter ambisjonen om økt mat og fôrproduksjon basert på norske råvarer og ressurser.»

*Frank Valø Troms Bonde- og Småbrukarlag
Øyvind Tollefsen Målselv Bonde- og Småbrukarlag
Hege Kristin Dahlbäck Målselv Bonde og Småbrukarlag*

Pensjonert general Robert Mood om totalberedskap i lokalsamfunn:

Må klare seg sjøl

Troms og Finnmark vil ikke kunne handtere en alvorlig krise eller en krigssituasjon.

Ola Solvang
ola.solvang@nordlys.no

Pensjonert general Robert Mood mener advarslene om alvorlige beredskapshull ikke blir fulgt opp.

- Det er åpenbart at rikspolitikerne ikke tar dette på alvor. Budskapet, slik vi kan lese det ut av statsbudsjettet, er kryptisk. De har ikke tenkt å rette opp hverken totalberedskapen eller å styrke sikkerheten vår, sier den tidligere hærsejfen.

I vår kom Forsvarskommisjonen og totalberedskapskommisjonen med klare anbefalinger om å styrke Forsvaret og totalberedskapen, spesielt i nord.

- Det var høye rop om at dere må ta dette alvorlig inn over dere, og snu denne skuta. Dere har ikke fem eller ti år på å gjøre denne jobben. Dere må starte i år med kraftfulle tiltak, var budskapet. Fasiten er dessverre at lite eller ingenting vil bli gjort. Dersom det oppstår en større krise de nærmeste årene, så må bygder og lokalsamfunn klare seg sjøl, sier Mood.

Ensom i flere måneder

- Dere må klare å handtere en situasjon der dere blir stående alene i tre måneder, og deretter være selvforsynt i seks måneder dersom man skal klare på komme ut av det på en god måte, sier den tidligere hærsejfen.

Onsdag i forrige uke var han en av innleiderne på Bonde- og Småbrukarlagets konferanse om totalberedskap på Bardufoss. Bondeorganisasjonen er svært bekymret over situasjonen i landbrukssektoren, og det lokale landbrukets evne til å kunne forsyne en isolert landsdel med matvarer, dersom katastrofe eller krig skulle ramme.

Dramatisk nedgang

De siste 20 årene er tallet på landbruksforetak i Troms og Finnmark halvert. I dag er det drøyt 1000 gårder igjen. Norturas eneste gjenværende slakteri i Finnmark går på halv fart. Utenom høysesongen er det kun slaktet én dag i uka. Også slakteriet på Adslimoen i Troms har ledig kapasitet. I 2007 ble det slaktet 78.000 småfe (sau og geit) her. I 2022 var tallet nede i 66.000.

Ola Johansen, som er nestle-



ADVARSEL: Robert Mood mener det er viktigere for beredskapen nord å bruke penger på å opprettholde levende bygdesamfunn enn å kjøpe våpen og kjøretøy til Forsvaret. Den tidligere hærsejfen deltok denne uka på en konferanse om totalberedskap i regi av Norges Bonde- og småbrukarlag. Til venstre for Mood sitter Johnny Aronsen, som er stabssjef i HV-16, og Kjell Engkrog, leder i beredskapsrådet til Troms Røde Kors. På høyre side, Målselvs varaordfører Bengt Magne Luneng (Sp).

FOTO: OLA SOLVANG

der i Norturas regionutvalg, mener man er i ferd med å nå et kritisk punkt.

- Nedgangen i tallet på landbruksforetak i Troms og Finnmark er dramatisk og vi får mange signaler om at mange gårdbrukere har lagt konkrete planer om å legge ned de nærmeste årene. Nå er det så tynt at nye nedleggelse kan få en selvforsterkende effekt. Det kan bli vanskelig å opprettholde slakteri. Kundegrunnelaget til bedrifter som leverer utstyr og service til landbruksforetak blir så tynt at de legger ned. Lang avstand til service og reservedeler blir ennå et argument for å legge ned gården, sier Johansen.

Behov for milliardpakke

I en rapport fra Agri Analyse (2022) blir det konkludert med at det er behov for en tiltakspakke på 1,2 milliarder å stabilisere og snu den negative utviklingen i landbruket i Troms og Finnmark.

Det bor om lag 300 000 mennesker mellom Ofoten og Grense Jakobselv. Totalberedskapskommisjonen konkluderte med

at innbyggerne her vil være svært sårbare for forstyrrelser eller avbrudd i forsyningene av mat og andre nødvendige varer. Dagens beredskapslagre inneholder nødproviant for å dekke åtte dagers forbruk for befolkningen nord for Ofoten.

- Vi har etablert oss med et logistikk og matvaresystem, der vi bare er dimensjonert for fredsdrift. I det øyeblikket en liten bit av dette totalberedskapssystemet svikter har vi et kjempeproblem, mener Robert Mood.

- **Levende bygder gir forsvarsvilje og beredskap. Hvor mye vi satser på det marginale Forsvaret vårt - unntatt Heimevernet - er uvesentlig i forhold til hvor mye vi satser på å opprettholde bosettingen og matproduksjonen. Det er viktigere enn penger til våpen og kjøretøyer, sier generalen.**

Trodde på blå himmel

- Vi har rasert Forsvaret og beredskapen etter 1991. Med gode intensjoner. Vi trodde freden hadde senket seg, vi trodde

himmelen var blå. Til og med kynikerne blant oss, som hadde studert krig i flere år, håpet og trodde vi skulle gå inn i den dype fredstida. Vi tok alle sammen feil. Nå sitter vi igjen med 15-20 prosent av det landsdekkende forsvaret vi hadde mot slutten av Den kalde krigen.

- Vi lever i en brytningstid der vi ser fundamentale motsetninger mellom ulike samfunnsystemer. Det er fullskala konvensjonell krig i Ukraina er Man skal ikke undervurdere potensialet i det som skjer i Gaza. Det er også varme og kalde konflikter i Afrika og Asia. Vi har et handlingslammet FN. Storkonflikter og krig er nå mer sannsynlig enn dyp fred. Sagt med soldatens språk er dette en situasjon som bør utløse ordren: «hjelmpå», sier Mood.

Lagre og beredskap koster penger.

- **Jeg skjønner at dette er vanskelig. Å ta penger fra gode formål og bruke det på noe vi håper vi aldri får bruk for. Det blir ofte et enkelt valg for politikere. Men innimellom må vi rette ryggen og gjøre**

re det som er riktig å gjøre selv om det er det vi aller minst ønsker å gjøre, sier generalen som i tillegg til karrieren i Forsvaret har bred erfaring fra ulike FN-misjoner og Røde Kors.

Han advarer sterkt mot å tro at man alltid skal klare å løse problemene når krisen melder seg.

- Jeg opplever at mange etater tenker slik: Når det blir alvor skal vi gjøre ting på en annen måte. Det funker ikke. Da jeg tjenestegjorde i Libanon i 1989 mistet vi en soldat fordi vi hadde trent feil i Norge. Rune Opland ble skutt og drept da en FN-patrolje ble tatt under ild.

På øvelse med løsammunisjon hjemme i Norge hadde vi lært at når du ble beskutt skulle du gå ned på kne og observere. Men når de som skyter mot deg bruker skarp ammunisjon så funker ikke dette. Da må du legge deg flat. Rune fulgte prosedyren han hadde trent på. Det endte katastrofalt, sier Mood.

- Det du gjør hver dag er det du kommer til å bruke i en krise, sier Robert Mood.

Artikkelen er gjengitt med tillatelse.

HUSK å søke om støtte til kurs og studievirksomhet i laget ditt!

Som medlem i Studieforbundet natur og miljø har alle Bonde- og Småbrukarlagets medlemslag rett på støtte til kurs og studievirksomhet.

Studieforbundet deler årlig ut drøyt 6 millioner kroner i støtte til kurs og studievirksomhet. I 2021 ble det utbetalt 115 100 kr til NBS-lag, herunder 34 100 kr fordelt på tre lag i Troms.

Den meste brukte studieplanen i NBS er «4123 NBS Jordbruksforhandlinger», som gir en utbetaling på 400-1600 kr per studiering.

Søknad om støtte gjøres i studieforbundets kursportal, i forkant av gjennomføringen. Støtten utbetales i etterkant. Det må benyttes en godkjent studieplan, og det må ha vært minst fire deltakere på minst 14 år.

NBS har totalt 48 godkjente studieplaner, både med og uten lærer. I tillegg kan også studieforbundets øvrige studieplaner benyttes, drøyt 900 totalt. Det er også mulig å få godkjent nye studieplaner.

Les mer om studieforbundet og tilskuddsordningen på vår hjemmeside www.naturogmiljo.no.



Studieforbundet
natur og miljø

Lokallag i TBS (oppdatert februar 2024)

Nord-Troms	Torstein Jenssen Lyngenfjordveien 757 9146 Olderdalen	414 06 622 torsteinjenss@hotmail.com
Lyngen	Frank Halvard Valø Kjosvegen 211 9060 Lyngseidet	480 56 134 frankhalvar@gmail.com
Tromsøysund	Birger B. Bull Grunnfjordveien 1048 9130 Hansnes	970 87 998 birger.bull@bullangus.no
Balsfjord	Inske de Buhr Selnesvn 1696 9042 Laksvatn	958 62 580 inske@online.no
Målselv	Øyvind Tollefsen Alapmoveien 1598 9334 Øverbygd	959 31 116 oyvind@jutulstad.no
Senja	Håkon Ryvoll Valvågveien 518 9392 Stonglandseidet	938 75 996 haak_ry@live.no
Dyrøy	Berit Nikolaisen Vinje 9311 Brøstobotn	958 79 784 beriniko@online.no
Øvre Salangen	Stein Kenneth Sæther Kistefossveien 1194 9350 Sjøvegan	907 46 209 steinsaether@hotmail.com
Astafjord	<i>Kontakt fylkeslaget</i>	932 44 599 <i>troms@smabrukarlaget.no</i>
Hålogaland	Arne Martin Dahle Bremnesveien 81 9475 Borkenes	970 81365 arnemartind@gmail.com

*Kontaktinformasjon oppdateres etterhvert som lokallagsårsmøter avholdes.
Se www.smabrukarlaget.no/troms*



Avsender:
Troms Bonde- og Småbrukarlag
Espenesveien 875
9311 Brøstadbotn

EIK
SENTERET

Din traktor- og
redskapsleverandør i
Troms og Finnmark

FENDT



MASSEY FERGUSON



Noen av våre fokusområder

- Traktor
- Redskap
- Dekk
- Hydraulikk
- Olje
- Gressklippere
- Snøfresere
- Skogsutstyr
- Service
- Tilhengere

Noen av våre merker



HONDA

Brenderup



Eiksenteret Målselv
Troms Maskinsenter AS
Andslimoen, 9325 Målselv



www.eiksenteret.no



77 83 40 50



malselv@eiksenteret.com